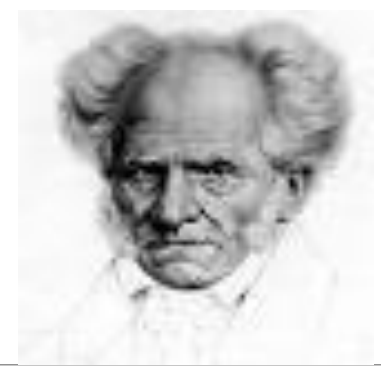

Nihilismus, morální psychologie a ekonomie

PETR ŠPECIÁN

NF VŠE, FHS UK

Schopenhauer™ certified:
„dies ist die Wahrheit“

Etika v kostce

Cokoli je však předmětem žádosti nebo touhy jakéhokoli člověka, tomu on říká *dobré*, a předmětu své nenávisti a odporu *špatné* a *zlé* a předmětu své lhostejnosti *nicotné* a *zanedbatelné*. Tato slova – dobrý, zlý, lhostejný – se totiž vždy užívají se zřetelem k osobě, která jich užívá. Není totiž nic, co by bylo takové samo o sobě a absolutně, ani zde neexistuje nějaké obecné pravidlo pro dobro a zlo odvoditelné z povahy předmětů samých, ale jen z osoby člověka, pokud neexistuje stát, nebo ve státě z osoby, která jej zastupuje, případně z rozhodčího či soudce, kterého si lidé, když se neshodnou, souhlasně ustanoví a jehož rozhodnutí učiní takovým pravidlem.

(Hobbes, *Leviathan*, VI.7)

Nihilismus podle Rosenberga

Premisy (Rosenberg 2012, 102)

1. Všechny kultury (a skoro všichni jejich členové) uznávají zpravidla jako všeobecně závazné stejné jádrové etické principy
2. Jádrové etické principy jsou významné pro lidskou schopnost reprodukce a přežití

Ad 1

- Všeobecná deklarace lidských práv
 - I státy, které lidská práva nerespektují, se snaží tvářit, že jim na nich záleží
- Vysoká míra hodnotové shody v hlavních náboženstvích
- Podobné neurální reakce na etické problémy napříč kulturami
- Neshody plynou z odlišných představ o fungování světa (*factual beliefs*)

Ad 2

- Spojení mezi etikou a sexuálním chováním
- Selektce norem chování => hayekovská kulturní evoluce
- Je naše morální intuice v současném prostředí nadále adaptivní?

Haidt a morální psychologie

Metafora jezdce na slonu

- Morálka nemá racionální ale intuitivní bázi (*gut feeling*)
- Návrat k Humovi – rozum není pánem, ale služebníkem vášní

6 základních kategorií morální intuice

- Care/harm
- Fairness/cheating
- Loyalty/betrayal
- Authority/subversion
- Sanctity/degradation
- Liberty/opression

„... the rider (controlled processes, including “reasoning-why”) and the elephant (automatic processes, including emotion, intuition, and all forms of “seeing-that”).“ (Haidt 2012, loc 890-1)

„**The rider** can do several useful things. It can **see further into the future** (because we can examine alternative scenarios in our heads) and therefore it can help the elephant make better decisions in the present. **It can learn new skills and master new technologies**, which can be deployed to help the elephant reach its goals and sidestep disasters. And, most important, the rider **acts as the spokesman for the elephant**, even though it doesn’t necessarily know what the elephant is really thinking. **The rider is skilled at fabricating post hoc explanations for whatever the elephant has just done**, and it is good at finding reasons to justify whatever the elephant wants to do next. Once human beings developed language and began to use it to gossip about each other, it became extremely valuable for elephants to carry around on their backs a full-time public relations firm.“ (Haidt 2012, loc 897-903)

Naturalizace etiky? Příklad Harris (2012)

Koncept blahobytu (*well-being*)

- ‚Blahobyť je jako ‚zdraví‘ – nedá se přesně definovat, ale neobejdeme se bez něho
- ‚Dobro‘ je to, co zvyšuje blahobyť tvorů obdařených vědomím
- Je empiricky zjistitelné, co zvyšuje blahobyť tvorů obdařených vědomím => ‚dobro‘ je empiricky vymezitelné

Účelem etického jednání je maximalizovat empiricky definované dobro

Problém naturalistického omylu (*naturalistic fallacy*)

- Rozostřená hranice mezi fakty a hodnotami

Proč naturalizovaná etika nic neřeší

Harris nedokazuje utilitarismus, ale už ho předpokládá

Harris ve skutečnosti neřeší problém naturalistického omylu a otevřené otázky

Nelze vědecky řešit:

- Proč preferovat dlouhodobý blahobyt před krátkodobým
- Zda preferovat průměrný nebo celkový blahobyt
- Proč je lepší maximalizace blahobytu žijících a ne maximalizace reprodukční úspěšnosti

Ekonomie a etika

Long live positivism!

- Etika jako normativní nauka versus empirická věda o etice
- Inspirace poznatky ostatních věd
- Hrozba deduktivnímu přístupu ekonomů – maximalizují lidé vůbec něco?

Převedení problémů z normativních na instrumentální

- Věda ani politika nemají etický rozměr – první je nástrojem poznávání, druhá je nástrojem spravování „obce“

Problém hospodářské politiky – jaké je kritérium rozhodování?

Utilitarismus v podmínkách nejistoty

- Utilitarismus pravidel jako probabilistický utilitarismus – může nás historie přeci jen něco naučit?
- Krátkodobá a dlouhodobá maximalizace – představuje hyperbolické diskontování problém?

Zdroje

Haidt, Jonathan. 2012. *The Righteous Mind: Why Good People Are Divided by Politics and Religion*. Knopf Doubleday Publishing Group. Kindle Edition.

Harris, Sam. 2010. *The Moral Landscape: How Science Can Determine Human Values*. Free Press.

Hobbes, Thomas. 2009. *Leviathan*. Praha: OIKOYMENH.

Rosenberg, Alex. 2012. *The Atheist's Guide to Reality: Enjoying Life Without Illusions*. W. W. Norton & Co.